

Eveniment de excepțională însemnătate în istoria României, revoluția de la 1848, a relevat în toată plenitudinea ei aspirațiile multiseculare ale poporului român de neatârnamare, unitate și progres social. Aceste aspirații aveau un suport real,obiectiv, în hotărârea maselor largi de a lichida definitiv rânduieile feudale, retrograde, de a se elibera de sub dependența imperiilor vecine. Luptătorii pașoptiști au fost cei dintâi care au subliniat raportul istoric dintre revoluția lui Horea din 1784, revoluția lui Tudor Vladimirescu din 1821 și revoluția din 1848, punând în lumină continuitatea efortului de înnoire a structurilor și organizării societății românești. În acest sens, democratul revoluționar Nicolae Bălcescu avea să sublinieze că în timp ce revoluția din 1821 „a strigat dreptate și a vrut, ca tot românul să fie liber și egal, ca statul să se facă românesc”, cea din 1848 „a vrut ca românul să fie nu numai liber dar și proprietar, fără de care libertatea și egalitatea e minciună. Pentru aceea adaugă la deviza sa cuvântul frăție, această condiție de căpetenie a progresului social”.

Caracterul unitar al revendicărilor esențiale ale programelor de la 1784, 1821 și 1848, precum și continuitatea dintre cele trei momente dovedise o dată mai mult că revoluția din 1848 nu a fost nici „ediția românească” a desfășurărilor revoluționare de pe continentul european, nici produsul acțiunii unor factori întâmplători. Revoluția română din 1848 și-a avut rădăcinile împlântate adânc în societatea românească și a fost expresia unui amplu efort de soluționare pe cale revoluționară a crizei acesteia întreprins de forțele progresiste.

Izbucnită într-un context european de maximă complexitate, revoluția română din 1848 se integrează în marele efort european de înnoire revoluționară care a cuprins continentul la sfârșitul primei jumătăți a secolului al XIX-lea. Fenomenul revoluționar românesc și-a vădit de la început țelurile proprii, determinate de realități specifice într-un vast program de reforme cu caracter național și social.

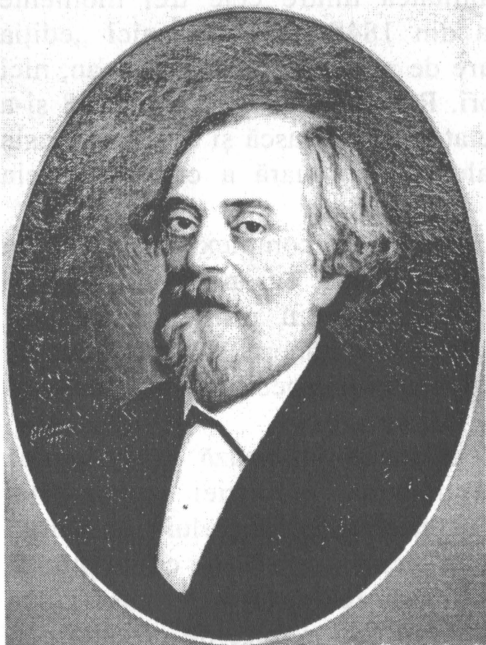
La mijlocul secolului al XIX-lea se înregistrează o puternică dezvoltare a forțelor de producție, extinderea industriei mecanizate, orientarea spre piață a producției cerealiere a marelui domeniu, diversificarea și extinderea schimburilor comerciale, fenomene ce nu puteau încăpea în tiparele, devenite tot mai strâmte, ale relațiilor anacronice ce se mai mențineau. Antagonismul dintre caracterul noilor forțe de producție și vechile relații de producție, s-a manifestat, pe plan social-politic, în conflictul dintre burghezie, aflată în ascensiune, și marii stăpâni de pământ

ce controlau aparatul de stat și care beneficiau de „protecția” imperiilor limitrofe.

Principalele obiective naționale și sociale ale revoluției române s-au regăsit în programele elaborate în cursul anului 1848, care, prin prevederi, ca și prin formulare s-au constituit practic într-un program unic al revoluției române, rezultat obiectiv al comunității de aspirații a întregului popor.

Programele revoluției formulate și difuzate la Brașov, Iași, Cernăuți, Blaj, Islaz și Gura Humorului, prin obiectivele comune, atât pe plan național, cât și social, exprimă, într-o formă sintetică, stadiul de dezvoltare a societății românești, ca și dorința românilor de a trăi liber și independenți.

Programele lăsau să se întrevadă posibilitatea obținerii independenței simultan cu unirea. În programul de la Brașov al revoluționarilor moldoveni, era afirmată răspicat această dorință. Punctul 6 al programului prevedea: „unirea Moldovei și a Valahiei într-un singur stat neatârnat românesc”, caracterizată drept „cheia boltei fără de care s-ar prăbuși tot edificiul național”. În Transilvania, realitatea istorică impunea lupta pentru egala îndreptățire a românilor cu „națiunile” privilegiate – maghiarii, sașii și secuii -, în perspectiva unirii cu celelalte provincii românești.

*Eliescu, C.A. Rosetti, u/p,
atelier românesc, 1877*

Dacă programul național al dobândirii unității și independenței nu a putut fi înscris deschis în documentele oficiale ale revoluției, din cauza supravegherii „vigilente” a imperiilor reacționare, el a apărut explicit în presă, după cucerirea puterii politice de forțele progresiste, „România toată – arăta, în iulie 1848, ziarul „Pruncul român”, condus de C.A.Rosetti - această mare familie de frați nu poate fi fericită [...] decât numai prin unire [...] și care să fie considerat între celelalte staturi libere [...]. Numai unită România va înflori”. De altfel, componenta națională a programului revoluției române din 1848 a constituit factorul principal care a determinat intervenția militară străină.

În prim-planul obiectivelor sociale ale revoluției s-a aflat rezolvarea problemei agrar-țărănești, prin desființarea servituțiilor și împrăștierea țăranilor cu pământ. Emanciparea clăcașilor și desființarea iobăgiei au fost considerate condiții fundamentale pentru asigurarea dezvoltării rapide a relațiilor capitaliste în agricultură, ca și în celelalte sectoare ale economiei. Totodată se mai cerea revendicări privitoare la desființarea dărilor și a altor obligații ale țăranilor către proprietarii de moșii și stăpânire.

Concretizarea unui întreg program de măsuri politice și economice trebuia să asigure accesul unor categorii sociale cât mai largi la viața publică. Egalitatea politică și civilă, libertatea individuală, a tiparului, religioasă, instrucția egală și gratuită pentru toți locuitorii aveau să asigure instaurarea „domniei poporului prin popor”.

Programul militar a fost sintetizat în crearea înființării gărzii naționale sau civice, revendicare prezentă în documentele elaborate deopotrivă de revoluționarii munteni, moldoveni și transilvăneni.

Societatea românească se găsea, în preajma anului 1848, așadar, într-o stare revoluționară accentuată. În atare condiții, s-au luat măsuri premergătoare în vederea declanșării luptei.

La București, în luna martie 1848, s-a instituit un prim Comitet revoluționar, din care făceau parte C.A.Rosetti, Ion Ghica, frații Golescu, Ion Voinescu II, având drept principal obiectiv, ca, până la sosirea revoluționarilor ce se aflau în strinătate, să întocmească un plan de acțiune.

A.Kaufmann, Domnitorul Ghe. Bibescu, litografie, 1843

În același timp, o parte din studenții munteni și moldoveni aflați în capitala Franței, constituiți în „Societatea studenților români”, scontând pe concursul oștirii, au elaborat un plan de luptă, care preconiza ca ridicarea la arme a forțelor revoluționare să se producă în Muntenia, de unde să se extindă peste Milcov.

Steagul revoluției a fost înălțat în Moldova, dar domnitorul Mihail Sturdza a luat măsuri aspre, care în final au dus la stingerea mișcării din Iași. În schimb, în Ardeal, pe Câmpia Libertății de la Blaj, s-au adunat în data de 3/15-5/17 mai 1848, peste 40.000 de oameni, cu care prilej s-a dat citire programului intitulat „Punturile națiunii române transilvane”, cât și „Jurământului”, prin care masele se angajau să lupte pentru drepturile și interesele națiunii române.

Дрентате - дръжте.
ДН НАЛЕТЕ ПОНОДЪЛЪ РОМЪН.

Дрентате - фрунц.

• ПН НДЕЛЕ ПОНО. 16. 181 РОМЪН.

ГЕБЕРНЕН ПРОБИТОРИЪ.

Фрагмент Рамана:

Proclamația Guvernului
Provizoriu din 14 iulie 1848,
tipăritură

La Islaz s-a constituit și un guver provizoriu al țării din care făcea parte Ion Heliade Rădulescu, Ștefan Golescu, Christian Tell, Gheorghe Magheru, Radu Șapcă, Gheorghe Scurtu. Ca secretari au fost desemnați Nicolae Bălcescu, C.A. Rosetti, Al. Golescu-Negru, I.C.Brătianu; în guvern au mai fost introduși Ion Câmpineanu la Departamentul

Deosebit de activă a fost și mișcarea din București. Izbucnită la 11/23 iunie și în Capitală, unde, sub presiunea maselor populare, mobilizate de comitetul revoluționar din București, domnitorul Gheorghe Bibescu a fost silit să accepte programul revoluționar, semnând Constituția și formarea

unui nou cabinet ministerial – peste două zile acesta a abdicat și a părăsit țara de teama intervențiilor imperiilor rus și otoman -, revoluția s-a generalizat pe întreg cuprinsul Țării Românești. La 15/27 iunie 1848, pe câmpia Filaretului poporul și-a reafirmat sprijinul pentru guvernul și programul național, depunând jurământ pe Constituție. Credincioase acestui jurământ, masele populare bucureștene, cărora li s-a alăturat și țărănimea din jurul Capitalei, au dejucat planurile elementelor contrarevoluționare de restaurare a vechiului regim reacționar. În două rânduri, la 19 iunie/1 iulie și la 30 iunie/12 iulie, populația bucureștilor s-a redicat ca un singur om, înfrângând comploturile forțelor reacționare.

Înfăptuirea a numeroase puncte din programul revoluționar a fost salută de popor. Țărănimea însă aștepta, înainte de toate, împlinirea revendicărilor menite să schimbe în mod substanțial propria ei situație. Majoritatea prevederilor programului revoluționar, care fuseseră traduse în viață, deși interesau și poporul de rând, erau în avantajul mai ales al păturilor mijlocii. Cu toate acestea, procesul revoluționar s-a bucurat de susținerea miilor de oameni, după cum au existat și împotriviri ale unor elemente ostile revoluției, mai ales parte din boierimea conservatoare, îngrijorată de aplicarea în practică a articolului 13 din program referitor la rezolvarea problemei agrare.

În scurt timp cât a deținut puterea politică, 105 zile, guvernul provizoriu a reușit transpunerea în practică a unora dintre prevederile înscrise în Proclamația de la Islaz – adevărată Constituție a revoluției victorioase: instituirea tricolorului ca steag național, desființarea rangurilor boierești, înființarea gărzii naționale, instituirea dreptului pentru orice cetățean de a „vorbi, a scrie și a tipări slobod asupra tuturor lucrurilor”, înființarea Comisiei proprietății pentru aplicarea articolului 13 din Proclamație (desființată la 19/31 august fără să fi dat vreo soluționare problemei agrare).

Amplă și dinamică a fost activitatea depusă de guvernul provizoriu în vederea recunoașterii de către statele europene a puterii revoluționare, instituită la București, stabilind legături de natură diplomatică – prin trimiterea de agenți – cu Franța, Austria, precum și cu Imperiul otoman.

De la început, revoluțiile din țările române, și în special cele din Muntenia și Transilvania au stat sub semnul amenințării unor intervenții ale armatelor străine. Pentru a o preveni, a fost trimis Ion Ghica la Constantinopol, cu misiunea de a convinge Poarta să accepte schimbările produse. Emisarul român trebuia să obțină în acest sens și sprijinul diplomaților marilor puteri acreditați în capitala Imperiului otoman. Ambasadorul Marii Britanii însă, considerând Principatele ca făcând parte

integrantă din imperiu, aprecia că stabilirea legăturilor de suzeranitate urma să ducă, implicit, la întărirea Rusiei.

Încercările întreprinse de regimul revoluționar de la București pentru a obține sprijinul marilor puteri, n-au fost încununate de succes. Dumitru Brătianu fusese trimis la Pesta, iar Al.G.Golescu-Negru s-a deplasat, succesiv, în Ungaria, Austria și Franța, unde a fost acreditat cu începere de la 1 august 1848. În ultima etapă a ființării sale, Locotenența domnească a acreditat pe Ioan Maiorescu pe lângă Parlamentul din Frankfurt am Maim.

Intrarea lui Soliman Paşa în București, litografie, sec. XIX

În ansamblu, aceste acțiuni pe plan extern n-a putut salva regimul revoluționar și, mai ales, să-l apere de intervenția armată represivă a imperiilor învecinate.

În pofida demersurilor întreprinse, la 19/31 iulie trupe otomane au trecut Dunărea la Giurgiu. Guvernul provizoriu a remis, în aceeași zi, o notă de protest, atât trimisului sultanului,

Suleiman paşa, cât și reprezentanților puterilor europene acreditați la București. Totuși, în urma tratatelor purtate, turcii acceptă înlocuirea guvernului provizoriu cu o Locotenență domnească – în fond un compromis între forțele revoluționare române și cele intervenționiste otomane. Această Locoteneță era formată din trei membrii ai guvernului provizoriu, liberalii moderați Nicolae olescu, Ion Heliade Rădulescu și Christian Tell, ocupația militară a țării fiind astfel evitată pentru moment.

Sub presiunile Rusiei țariste, Poarta a trimis un nou comisar, pe Fuad paşa, cu ordinul de a intra cu trupele în București și a restabili vechiul regim. La 13/25 septembrie, când forțela otomane își făcuseră apariția în capitala țării, în Dealul Spirii a avut loc o violentă luptă în care trupe din garnizoana Capitalei, mult inferioare numericeste, au dat o puternică rispotă invadatorilor. Lupta din Dealul Spirii, se înscrie între momentele înălțătoare ale revoluției românești.

În Transilvania, după adunarea de la Sibiu din 16 decembrie 1848, acțiunea românească a fost orientată tot mai mult spre realizarea unei strânse colaborări între românii din Imperiul habsburgic. În acest sens, un important rol i-a revenit lui N. Bălcescu, precum și celorlalți revoluționari munteni aflați în Transilvania, în ultimele luni ale anului 1848. La sfârșitul lunii iulie, N. Bălcescu se afla în tabăra lui Avram Iancu pentru a media împăcarea cu Kossuth, reprezentantul revoluționarilor maghiari. Din nefericire împăcarea celor doi a venit prea târziu, iar trupele ruso-austriece ocupaseră deja o mare parte din Ungaria și Transilvania. Capitularea armatei ungare la Șiria și ocuparea Transilvaniei de către intervenționiști au însemnat sfârșitul revoluției.

Gh. Tattarasu, Nicolae Bălcescu, u/p, sec. XIX

Înfrângerea revoluției europene și a celei românești, în speță – s-a realizat cu acordul direct sau tacit al marilor puteri. Puterile au preferat să mențină statu-quo-ul contribuind, pe plan militar și politic, la înfrângerea revoluțiilor europene.

Puternică sinteză a năzuințelor de eliberare și reazăzare socială, ca și a aspirațiilor naționale și a dezvoltării istorice, revoluția de la 1848, deși înfrântă prin intervenție străină, a lăsat posterității o bogată moștenire. De asemenea, a înscris națiunea română în „calendarul lumii”, după expresia lui Jules Michelet, situând-o statornic în conștiința europeană și pe agenda diplomației.

Pașoptiștii au continuat să militeze pentru idealurile revoluției. Principalele ei revendicări s-au împlinit în perioada care a urmat. Unirea Principatelor din 1859, reforma agrară și dobândirea independenței de stat în 1877 – obiective fundamentale ale programului revoluționar – s-au realizat în cele trei decenii în care lupta de emancipare națională și socială s-a desfășurat sub stindardul ridicat la 1848.

*

Cu ocazia împlinirii a 160 de ani de la Revoluția de la 1848, Muzeul Municipiului București organizează o expoziție temporară intitulată „Revoluția română din 1848”, ca un omagiu adus înaintașilor noștri care s-

au angajat în lupta pentru drepturile și interesele națiunii române. Realizatorii acestui eveniment, s-au folosit de un bogat patrimoniu muzeal, din colecții selecționându-se acele obiecte care au o mare încărcătură patriotică și emoțională. Pot fi admirate piese de vestimentație, pictură, sculptură, mobilier, arme, litografii, tipărituri, carte rară, numismatică, obiecte decorative de interior, documente ș.a. Foarte multe dintre aceste valori de patrimoniu au aparținut unor personalități de marcă: C.A.Rosetti, Alex. I.Cuza, Gheorghe Bibescu, Mihail Kogălniceanu, I.C.Brătianu, Ioan Heliade Rădulescu, Dimitrie Brătianu. Dintre autorii unor lucrări amintim pe: Carol Popp de Szathmari, E. Stoenescu ,Th. Aman, Ioan Georgescu, Gh. Tattarescu, Carol Storck, M. Bouquet, D.Papasoglu, Rudolf Arthur Borroczy, L.Rohbock.

Summary

After 160 years from the 1848 revolution in Romania, the Museum of Bucharest organized a temporary exhibition illustrating the moment's importance in the making of the modern Romania. An impressive variety of objects were exhibited, some having belonged to noted personalities of the time.

Expoziția: CULTURA ȘI CIVILIZAȚIA ROMÂNEASCĂ ÎN PENINSULA BALCANICĂ

Ionel Zănescu

Termenul strict geografic „Peninsula Balcanică” este o creație relativ recentă. El apare prima oară la geograful german Adolph Zeune, în 1808.